

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКА ДЕРЖАВНА АГРАРНА АКАДЕМІЯ

**НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**
професорсько-викладацького складу
22–23 квітня 2020 р.

Збірник наукових праць
професорсько-викладацького складу академії
за підсумками науково-дослідної роботи в 2019 році

Полтава 2020

Редакційна колегія:

Аранчій В. І., ректор академії, кандидат економічних наук, професор.

Горб О. О., проректор з науково-педагогічної, наукової роботи, професор кафедри екології збалансованого природокористування та захисту довкілля, кандидат сільськогосподарських наук, доцент.

Галич О. А., декан факультету економіки та менеджменту, директор Навчально-наукового інституту економіки та бізнесу, професор кафедри інформаційних систем та технологій, кандидат економічних наук, доцент.

Дорогань-Писаренко Л. О., декан факультету обліку та фінансів, професор кафедри економічної теорії та економічних досліджень, кандидат економічних наук, доцент.

Дудніков І. А., декан інженерно-технологічного факультету, професор кафедри галузеве машинобудування, кандидат технічних наук, доцент.

Кулинич С. М., декан факультету ветеринарної медицини, професор кафедри хірургії та акушерства, доктор ветеринарних наук, професор.

Маренич М. М., декан факультету агротехнологій та екології, професор кафедри селекції, насінництва і генетики, кандидат сільськогосподарських наук, доцент.

Опара М. М., фахівець відділу з питань інтелектуальної власності, професор кафедри землеробства і агрохімії ім. В. І.Сазанова, кандидат сільськогосподарських наук, доцент.

Поліщук А. А., декан факультету технології виробництва та переробки продукції тваринництва, доктор сільськогосподарських наук, професор.

Чайка Т. О., начальник редакційно-видавничого відділу, кандидат економічних наук.

Збірник наукових праць науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу Полтавської державної аграрної академії за підсумками науково-дослідної роботи в 2019 році (м. Полтава, 22-23 квітня 2020 року). – Полтава : РВВ ПДАА, 2020. – 438с.

ІНСТИТУЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ: ПОНЯТТЯ ТА БАЗОВІ ПІДХОДИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ

*Канцедал Н. А.,
кандидат економічних наук, доцент*

В умовах цифрової епохи моделювання є одним із провідних методів наукових досліджень, що широко застосовується у всіх галузях знань: в науках про Землю, соціологічних, економічних та інших науках. Цифрове моделювання є пріоритетним напрямом організації роботи суперкомп'ютерів. Це підтверджується даними проекту TOP500 [4], основна мета якого – відстеження та виявлення головних тенденцій у високопродуктивних обчисленнях, а також дослідження специфічних властивостей 500 найпотужніших у світі комп'ютерних систем та сфери їх застосування.

Еволюція цифрових технологій спричиняє появу нового типу виробництва економічного обміну, розширює кордони економічної співпраці та управлінського впливу у глобальному масштабі [1, с. 29].

У загальному розумінні моделювання – це спосіб дослідження об'єктів пізнання (явищ або процесів) шляхом побудови та аналізу їх моделей.

До основних термінів загальної теорії систем і моделювання відносять наступні поняття: система, елемент, зв'язок, структура, модель.

Система (від грецьк. «systema») – це об'єднане ціле, що складається із певних частин). Системний підхід є концептуальною основою загальних принципів організації мислення, провідним напрямом філософського пошуку істини.

Варіації систем визначаються використовуваними теоретико-методологічними інструментами та засобами. Семантичне поле системної єдності включає терміни «елемент», «зв'язок», «структура» – що у сукупності характеризують схему зв'язків між елементами.

Модель (від франц. «modèle») – це копія або аналог досліджуваного об'єкта пізнання (явища або процесу), що відображує його суттєві властивості відповідно до мети дослідження.

Інституційне моделювання – мало вживаний термін, що зустрічається у економічних дослідженнях, частіше у площині інституційної економіки.

Інституційна економіка є напрямом економічної теорії, в основі якої є аналіз економічних проблем у їх взаємозв'язку із правовими, соціальними, політичними, етичними та іншими суспільними проблемами.

Мінливість економічного середовища, спричинених глобалізаційним впливом, обумовлює потребу пошуку новітніх підходів до розуміння економічного змісту фактів господарського життя, що супроводжуються появою нових операцій у діяльності господарюючих суб'єктів та необхідністю їх точного облікового відображення. Важливе значення при цьому має застосування інституціональних підходів адаптації обліку в середовищі глобалізаційних процесів, урахування особливостей інституціонального моделювання розвитку облікових систем [2, с. 45].

Ґрунтуючись на попередніх базових поняттях, сформулюємо визначення

поняття «інституційне моделювання».

Інституційне моделювання – це метод дослідження економічних явищ або процесів, що передбачає відтворення властивостей, тенденцій та зв'язків взаємопов'язаних елементів, об'єднаних у систему.

Якщо звзитися до інституційної теорії бухгалтерського обліку, можна провести певну паралель між інституційним моделюванням в бухгалтерському обліку та управлінським моделюванням: обидва зазначені напрями мають спільну мету – виявлення найважливіших характеристик досліджуваних моделей з метою управлінського впливу та підвищення ефективності управлінських систем.

Потреба в аналізі інституційних моделей бухгалтерського обліку підсилюється об'єктивним управлінським інтересом до інформації, що генерується обліковими системами, а також науковим інтересом до визначення ролі і ступеня впливу окремих суб'єктів на такі системи. Зокрема, Kara Wells досліджує вплив менеджерів на якість бухгалтерського обліку (досліджувана сукупність складає 907 менеджерів різних фірм за період 1992-2014 рр.) [3, с. 365]. В результаті такого дослідження зроблено висновок, що AQ менеджера має значення не лише на етапі підбору персоналу, коли фірма здійснює активний пошук кандидата з бажаною комбінацією управлінських ознак. Kara Wells стверджує, що управлінські ідіосинкразії з часом впливають на AQ менеджера, що у свою чергу поступово впливає на якість бухгалтерського обліку. Враховуючи результати дослідження Kara Wells, можемо констатувати: менеджер є не лише суб'єктом управлінського впливу на підприємство (фірму), його також слід розглядати як окрему інституційну одиницю інформаційної системи господарюючого суб'єкта, в тому числі й системи бухгалтерського обліку.

В інституційній теорії бухгалтерського обліку поняття «інституційне моделювання» слід розуміти як метод дослідження взаємопов'язаних об'єктів-інститутів (аналогів реальних явищ, процесів, суб'єктів) шляхом побудови абстрактних моделей, що дають можливість здійснити їх всебічну критичну оцінку, виявити ланцюги взаємодії окремих інститутів та визначити ефективність такої взаємодії.

Відповідно, елементами системи інституційного моделювання в бухгалтерському обліку можуть бути:

- 1) реальні факти господарського життя, що фіксуються у обліковій системі підприємства як господарська операція;
- 2) реальні об'єкти обліку (ресурси, капітал, зобов'язання, господарські процеси, результати діяльності);
- 3) реальні суб'єкти зовнішнього та внутрішнього впливу на господарську діяльність підприємства (економічні агенти, органи законодавчої влади, органи виконавчої влади та їх структурні підрозділи та ін.);
- 4) реальні об'єкти правового поля, якими регламентується нормативне регулювання досліджуваних елементів системи (актуальні на дату дослідження законодавчі документи);
- 5) реальні об'єкти системи суспільних відносин, що мають істотне значення у досліджуваних моделях.

Ідентифікація елементів інституційної моделі бухгалтерського обліку, уточнення переліку відповідних інститутів відбувається в ході розробки такої моделі, на основі аналізу конкретної практичної ситуації.

Таким чином, ідентифікація «учасників» інституційної моделі неможлива без застосування прийомів ситуаційного аналізу й конкретизації і відбувається за схемою: практична ситуація бухгалтерського обліку → уточнення нормативно-правового поля → уточнення процедурних аспектів реєстрації інформації в обліку та первинна ідентифікація інститутів → побудова інституційної моделі засобами предметного та знакового унаочнення її параметрів → опис інституційних зв'язків (характеристика взаємодії інститутів) → аналіз реального сценарію інституційної взаємодії суб'єктів у побудованій моделі (що відповідає досліджуваній практичній ситуації) та повторна (уточнююча) ідентифікація інститутів → «гра в імітацію» або розгортання робочих гіпотез – аналіз ймовірних сценаріїв інституційної взаємодії суб'єктів у побудованій моделі → модифікація інституційної моделі з урахуванням напрямів її вдосконалення.

Перспективою подальших досліджень у даному напрямку є практичне застосування прийомів інституційного моделювання для побудови інституційних моделей бухгалтерського обліку.

Список використаних джерел:

1. Канцедал Н. А. Бухгалтерський облік цифрової епохи: розширення термінологічних кордонів. *Облік і фінанси*. 2019. № 1(83). С. 28.-34. URL: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1\(83\)-28-34](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1(83)-28-34) (дата звернення 1.04.2020 р.).

2. Канцедал Н. А. Інституціональний підхід до формування в обліку інформації про біологічні активи та сільськогосподарську діяльність. *Економіка. Фінанси. Менеджмент : актуальні питання науки та практики*. – 2018. №1 (27). С. 44-55. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/228> (дата звернення 1.04.2020 р.).

3. Kara Wells. Who Manages the Firm Matters: The Incremental Effect of Individual Managers on Accounting Quality. *The Accounting Review*: March 2020, Vol. 95, No. 2, pp. 365-384. <https://doi.org/10.2308/accr-52505> (дата звернення 1.04.2020 р.).

4. The TOP500 project. URL: <https://www.top500.org/> (дата звернення 1.04.2020 р.).

Краснікова О. М. ПРОЖИТКОВИЙ МІНІМІМ ЯК ОДИН З ГОЛОВНИХ ЧИННИКІВ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ.....	146
Лихоній В.І. ШАХРАЙСТВО З БАНКІВСЬКИМИ КАРТКАМИ ТА МЕТОДИ ЗАХИСТУ ВІД НЬОГО.....	147
Салогуб І.І. ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИЙ МЕХАНІЗМ ПІДТРИМКИ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА	149
Собчишин В. М. НАПРЯМИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	151
Томілін О.О. ПОДАТОК НА ПРИБУТОК ЯК ІНСТРУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ	154
Чумак В. Д. УПРАВЛІННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	157
Грибовська Ю. М. ПОРЯДОК РОЗРАХУНКУ ЛІКВІДАЦІЙНОЇ ВАРТОСТІ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	159
Єрмолаєва М. В. ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА	161
Канцедал Н. А. ІНСТИТУЦІЙНЕ МОДЕЛЮВАННЯ: ПОНЯТТЯ ТА БАЗОВІ ПІДХОДИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАСТОСУВАННЯ	163
Карпенко Н. Г., Пилипенко К. А. ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ – ЗАПОРУКА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ	166
Левченко З.М. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ: БАЗОВІ ПРОЦЕДУРИ.....	168
Лега О. В., Яловега Л. В., Прийдак Т. Б. ТОРГІВЛЯ В INSTAGRAM: ОБЛІКОВО-ПОДАТКОВІ АСПЕКТИ.....	170
Нездойминога О.Є. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В БАНКАХ.....	172

Наукове видання

**НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
професорсько-викладацького складу
22 – 23 квітня 2020 р.**

**Збірник наукових праць
професорсько-викладацького складу академії
за підсумками науково-дослідної роботи в 2019 році**

Підп. до друку 22.04.2020. Формат 60х90 1/16.
Ум. друк. арк. 29,1. Обл.-вид. арк. 26,9.
Гарнітура Times New Roman Cyr.

Редакційно-видавничий відділ Полтавської державної аграрної академії
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №2174 від 26.04.2005 р.
Адреса: 36003, м. Полтава, вул. Сковороди, 1/3.